ՀՍԽՀ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏ—ԱՆԱՆԱՊԱՇԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Арм.
12-5-4123а

ՎՈՂԽԱՐՆԵՐԻ ԹԵՂՄՆԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՆ

Гос. Публичная Б-ка

Инв. № 14598

636
Հ-25

ՑՈՒՂՀՐԱՏ 1935 ԵՐԵՎԱՆ

636
h-25

Տեխ. խմբագիր՝ Հ. Մուրադյան
Թարգմ՝ Լ. Բոլխբեկյան
Սրբագրիչ Գար. Հակոբյան

Գլավլիտի լիազոր № Գ—124, հրատ № 245, պատվ
Հանձնվել է արտադրության 1935 թ. հուլիսի 1
Ստորագրված է տպագրելու 1935 թ. հուլիսի 28

Գյուղհրատի տպարան, Երևան, Նալբանդյան № 1

30 JUL 2010

ՀՐԱՀԱՆԳ

ՎՈՉԽԱՐԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ԿՈԼՏՆՏԵՍԱՅԻՆ ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՖԵՐՄԱՆԵՐՈՒՄ ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՆ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Վոչխարաբուծական ապրանքային ֆերմաներում զուգավորման կամպանիայի կազմակերպումն ու անցկացումը վճռական նշանակություն ունեն ֆերմայի հոտի վորակական ու քանակական ցուցանիշների աճման, ապրանքայնության և յեկամտի բարձրացման գործում։

Վոչխարների զուգավորման կամպանիայի հաջող անցկացումը պահանջում է ժամանակին և կանոնավոր նախապատրաստվել՝ հաշվի առնելով յուրաքանչյուր ֆերմայի բոլոր հնարավորություններն ու պայմանները։

Այս հրահանգը պիտի մշակվի վոչխարաբուծական յուրաքանչյուր ֆերմայի բրիգադային և արտադրական խորհրդակցություններում։

Զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստումը պիտի սկսել վոչ ուշ, քան տվյալ շրջանի համար նախատեսված զուգավորման ժամանակից 1 ու կես ամիս առաջ։ Այդ ժամանակամիջոցում վոչխարաբուծական յուրաքանչյուր ֆերմայում պիտի կատարել հետևյալ աշխատանքները.

1. ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻ ՊԼԱՆԸ

Յուրաքանչյուր վոչխարաբուծական ֆերմայի վոչխարների զուգավորման պլանը պիտի արտահայտի.

ա) մայրերի քանակն ըստ ցեղերի և հոտերի.

2013

բ) արտադրողների քանակն ըստ ցեղերի և հոտերի, արտադրողների պակասը վորտեղից պետք ստացվի և ինչ ժամկետում.

գ) արհեստական սերմնման յենթակա և ձեռնաքաշ յեղանակով զուգավորվելիք մայրերի քանակը.

դ) մայրերի ընտրությունը համապատասխան արտադրողների համար.

ե) պարտականությունների բաշխումն ինչպես առանձին բրիգադների, նույնպես և բրիգադների ներսում՝ կոլտնտեսականների միջև.

զ) ունեցած կերի քանակը և այն ծախսելու կարգը, նույնպես և արոտների ոգտագործումն ինչպես զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման, այնպես և նրա անցկացման ամբողջ ժամանակաշրջանում.

է) ձեռնաքաշ զուգավորման և արհեստական սերմնման համար անհրաժեշտ ինվենտարով և շենքերով ապահոված լինելը։

Զուգավորման կամպանիայի անցկացման ժամկետները։

Զուգավորման կամպանիայի պլանը պետք կազմի ֆերմայի վարիչը՝ հովիվների հետ միասին, վորը պետք հաստատվի կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովում վոչ ուշ, քան զուգավորումն սկսելուց 1 ու կես ամիս առաջ։

2. ԿԱԴՐԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ

Մայրական հոտերն սպասարկող բոլոր կոլտնտեսականները, նախքան զուգավորման անցկացումը, պետք պատրաստվեն շրջաններում կազմակերպվելիք կարճատև կուրսերում կամ շրջանային ու կոլտնտեսությունների զոոտեխպերսոնալի անմիջական հրահանգման միջոցով։

Մայրական հոտում աշխատող յուրաքանչյուր կոլտնտեսական հովիվ պետք հայտնի լինի այս հրահանգը և նա լավ պետք է տիրապետի ձեռնաքաշ զուգավորման տեխնիկային։

Гос. Библиотека ՀԱՍՌ-Арм.ССР им. А. Мясникяна
40030-63

Այն կոլտնտեսականները, վոր նշանակված են աշխատելու արհեստական սերմնման գծով, իրենց ունեցած ընդհանուր գիտելիքներից բացի, պետք պատրաստվեն արհեստական սերմնման կայանի հրահանգչի միջոցով։

3. ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻ ԺԱՄԿԵՏԸ

Վոչխարների հղիության շրջանը տևում է 145—155 որ (5 ամիս)։ ՎԱՑ զուգավորման կամպանիան պետք անցկացնել հաշվի առնելով հետևյալը.

ա) ծինը գցել գարնան այն շրջանը, յերբ գառների աճեցման համար ամենանպաստավոր ժամանակն է լինում, հիմնականում վոչխարների արոտային շրջանի դուրս գալու նախորյակին։

Վաղ ծինը, գառների խոշոր սատկումներից խուսափելու համար, թույլատրելի չե այն տնտեսություններում, վորոնք լրիվ չափով ապահոված կլինեն հատուկ տաք շենքերով, լավագույն սիլոսով, խոտով և խտացրած կերով.

բ) ծինը պետք անցկացնել 3—4 շաբաթվա ընթացքում, սակայն մասսայական ծինը պետք տեղի ունենա 15—17 որում։ Ավելի յերկարաձգվող ծինը պահանջում է աշխատանքի ավելի գործադրում և, բացի այդ, ստացվում է հասակի մեծ տարբերություն ունեցող սերունդ, վորի հետևանքով ել ուշ ծնված գառները թույլ են զարգանում՝ չդիմանալով ամառային շոգերին։

Զուգավորման կամպանիան պետք ավարտել 30—35 որվա ընթացքում։ Ղոչթողը կատարելիս պետք հաշվել 155 որ այն ժամկետից, յերբ ցանկանում ենք վոչխարների ծինը։

4. ԿԵՐԻ ԲԱԶԱՅԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Արոտների ոգտագործման կարգը

Զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման և նրա անցկացման ամբողջ ժամանակաշրջանում մայրական հոտերին և խոյերին հատկացվում են լավագույն արոտները։ Վոչխարանոցներից կամ վոչխարների գիշերելու վայրից հեռու գտնվող արոտները պիտի ոգտագործել զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման ժամանակամիջոցում։ Մոտակա արոտավայրերը, վորոնք հատկացված են ձեռնաքաշ զուգավորման և արհեստական սերմանման համար, պիտի ոգտագործել զուգավորման ժամանակամիջոցում։

Կերի պահանջը զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման յեվ նրա անցկացման ամբողջ ժամանակամիջոցում

Նախապատրաստման (1—1 ու կես ամիս) և զուգավորման կամպանիայի ամբողջ ժամանակաշրջանում (1—1 ու կես ամիս) ՎԱԾ պիտի ապահովված լինի խտացրած կերով (գարի կամ վարսակ), հաշվելով մեկ խոյին որական 0,4 կիլոգրամ, իսկ նիհար և թույլ մայրերին, վորոնք կարիք ունեն լրացուցիչ կերի, որական 0,2 կիլոգրամի հաշվով։

5. ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՀՈՏԵՐԻ ԿՈՄՊԼԵԿՏԱՎՈՐՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻՆ

Մայրական հոտերում կոմպլեկտավորում յեվ խոտանում կատարելը

ա) Բարձր մթերատվություն ունեցող ինչպես գաբյուն, նույնպես և տեղական լավացրած բոլոր մայր վոչխարները, վորոնք գարնանը բոնիտիրովկայի չեն յենթարկվել, աշնանը՝ բեղմնավորումից մեկ ամիս առաջ բոնիտիրովկայի պիտի յենթարկվեն։

բ) մայրական հոտերի կոմպլեկտավորումը պիտի վերջացնել մայրական հոտերը վերակազմելու ժամանակ, վորը կատարվում է գառներին ծծից կտրելուց և վոչխարների խոտանումից անմիջապես հետո։

Խոտանման պիտի յենթարկել բոլոր անատամ կամ ատամները շարժվող մայրերին, կրծի խրոնիքական հիվանդություն ունեցողներին և բոլոր հասակի անբուժելի հիվանդ մայրերին։

Անասնաբուժական-նախազգուշական միջոցառումներ յեվ նրանց անցկացման ժամանակը։

Նախքան մայրական հոտերի վերակազմումը, բոլոր վոչխարներն անասնաբուժական պերսոնալի կողմից ստուգման պիտի յենթարկվեն։

1. Քոսով հիվանդ վոչխարներին զուգավորման պիտի թողնել միայն հակաքոսային լուծույթներն անցնելուց և վերջնականապես բուժվելուց հետո։

2. Վարակիչ վիժումով հիվանդ մայրերին պիտի մեկուսացնել առանձին խմբում և նրանց համար նշանակել առանձին խոյեր, վորոնց չպետք է առողջ հոտերի մեջ թողնել։ Յեղական բարձրարժեք խոյերին զուգավորման նպատակով չի կարելի թողնել հիվանդ մայրերի հոտի մեջ։ Վարակիչ վիժումով հիվանդ կամ կասկածելի խոյերին արգելվում է զուգավորման թողնել։

3. Զուգավորման յենթակա վոչխարների հոտերում անասնաբուժական նախազգուշական և մասսայական բուժման բոլոր միջոցառումները, կապված վարակիչ հիվանդությունների բուժման և նախազգուշացման հետ, պիտի ավարտել՝ սրսկումները 1 ու կես ամիս, իսկ հակաքոսային

լողացումները և ճիճվային հիվանդությունների բուժումը՝ 1 ամիս, զուգավորումն սկսելուց առաջ։

Մայրական հոտերի կոմպլեկտավորումը պիտի ավարտված լինի մինչ հակաքոսային լողացումները, որից հետո հոտերում վերակազմություններ չպիտի կատարել։

Հոտերի վերակազմումը

Խոտանում կատարելուց հետո ՎԱՖ մնացած բոլոր մայրերը պիտի վերակազմել առանձին հոտերում, պահպանելով հետևյալ կանոնները.

1. հոտերի վերակազմումը պիտի կատարել ըստ վոչխարների ցեղերի, դասերի և բոնիտիրովկայի։ Այն հոտերում, որտեղ անց չի կացվում բոնիտիրովկա, մայրական հոտերի խմբավորումները պիտի կատարել ըստ ցեղերի և հասակի, իսկ կոպտաբուրդ վոչխարներինը՝ նաև ըստ բրդի գույնի և գիրության։

Մեախս մայրերից հոտեր պիտի վերակազմել վոչ թե ըստ առանձին սերունդների, այլ նրանց գեղմերի դասերի համաձայն։

2. Մայրական հոտի մեծությունը 500 գլխից ավելի չպիտի լինի։

3. Մատղաշներին և թույլ ու նիհար մայրերին պիտի առանձնացնել առանձին հոտերում, հատկացնելով լավագույն արոտներ, միաժամանակ տալով խտացրած լրացուցիչ կեր՝ մեկ գլխին որական 0,2 կիլոգրամի հաշվով։

4. Այն մայրերը, որոնք ընթացիկ տարում չեն ծնել, պիտի առանձնացնել և առանձին հոտ կազմել, իսկ եթե դրանց թիվը քիչ է, թողնել մայրական ընդհանուր հոտի մեջ, նշանելով այդպիսիներին և ենթարկելով անասնաբուժական ստուգման։

5. Այն հոտերում, որտեղ դարձանը յեղել է մասսայական վիժում, եթե անգամ ապացուցված չի նրա վարակիչ բնույթ ունենալը, հոտը պիտի վերակազմել այնպես, որ հիշյալ հոտի մայրերը, հոտերը վերակազմելու ժամանակ, չընկնեն առողջ հոտերի մեջ։ Արգելվում է նաև վարակիչ

վիժումով կասկածելիներին խառնել առողջ հոտերին։ Վարակիչ վիժում ունեցած հոտերի համար պիտի առանձնացնել խոյեր, որոնց՝ զուգավորման համար՝ չի կարելի թողնել այլ հոտերի մեջ։

Վարակիչ վիժումով կասկածելի հոտերում պիտի սահմանել անասնաբուժական մշտական հսկողություն, նրանց զուգավորման համար առանձնացնելով խոյերի առանձին խումբ։ Նման մայրական հոտերում լավ է անցկացնել արհեստական սերմանում։

Վարակիչ վիժումով հիվանդ հոտերի հովիվներին առողջ հոտեր փոխադրելն անթույլատրելի է։

Զուգավորման յենթարկվող մայրերի տարիքը

ա) Վորպես կանոն, զուգավորման պիտի թողնել սկսած 1 ու կես տարեկան հասակ ունեցող մաքիներից.

բ) այն վոչխարաբուծական ֆերմաները, որոնք բեղմնավորման կամպանիայի ժամանակ, մսուրային խնամքի և ծնի ժամանակաշրջանում ապահովված կլինեն տաք վոչխարանոցներով, թույլատրվում է բեղմնավորման թողնել լավ զարգացած և գիրացած 9—10 ամսական եգ գառներին։

Եգ գառների զուգավորման թողնելը յուրաքանչյուր առանձին դեպքում (կոլտնտեսություններում) պիտի կատարվի շրջհողբաժնի թույլտվությամբ։

Զուգավորման նախապատրաստվելը

ՎԱՖ բոլոր մայր վոչխարները զուգավորման ժամանակ պիտի ունենան միջակ գիրություն։ Այդ վիճակում վոչխարների զոչի գալը կանոնավոր է ընթանում, և զուգավորումը վերջանում 3—4 շաբաթվա ընթացքում։ Շատ նիհար կամ շատ ճարպակալած վոչխարները դժվարությամբ են զոչի գալիս, որի հետևանքով մեծ քանակությամբ սերջներ են լինում, և գառների ծինը ձգձգվում է։

Զուգավորումից վոչ պակաս քան 1 ամիս առաջ վոչխարների կիթը պիտի դադարեցնել, վորպեսզի այդ ժամանակամիջոցում մայրերը կազդուրվեն։ Նիհար մայրերի կիթը պիտի դադարեցնել 1 ու կես ամիս զուգավորումից առաջ։ Զուգավորման ժամանակաշրջանում վոչխարներին աղ տալը պարտադիր է։

6. ՀՈՏԵՐԸ ԿՈՄՊԼԵԿՏԱՎՈՐԵԼԸ ԽՈՅԵՐՈՎ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻՆ

Խոյերի պահանջի հաշվումը

ՎԱՖ խոյերի կոմպլեկտավորումը պիտի կատարել համաձայն ընդունված պլանային ցեղի, հետևյալ հաշվով՝

Ձեռնաբաշ զուգավորման ժամանակ

2 և բարձր տարիք ունեցող խոյին . .	45 — 50 մայր
1 ու կես տարեկան խոյին	25 — 30 »

Դասային զուգավորման ժամանակ

2 և բարձր տարիք ունեցող խոյին	35 մայր
1 ու կես տարեկան խոյին	20—25

Արհեստական սերմանման ժամանակ

1 խոյին	200 մայր

Դասային զուգավորման պիտի թողնել միայն տեղական կոպտաբուրդ վոչխարներին։

Մերինոս և Կարակուլ խոյերին պիտի ոգտագործել ձեռնաքաշ զուգավորման ձևով։

Արհեստական սերմանման և ձեռնաքաշ զուգավորման ժամանակ պահանջվում են փորձախոյեր, վորոնք ընտրվում են 2—3$^1/_2$ տարեկան տեղական յեռանդուն խոյերից, հաշվելով 1 խոյին 100 մայր։ ՎԱՖ համար պահանջվող խոյերի ընդհանուր քանակից բացի, անհրաժեշտ է խոյերի 10% չափով լրացուցիչ խոյեր ունենալ՝ փոխարինելու այն խոյերին, վորոնք այս կամ այն պատճառով

չեն աշխատի, միաժամանակ հաշվի առնելով կոլտնտեսականներին մայրական կազմի խոյերով ապահովելը։

Զուգավորման մասնակցող խոյերի տարիքը

Խոյերին, ինչպես և մայրերին, վորպես կանոն, զուգավորման պիտի թողնել, սկսած 1$^1/_2$ տարեկան հասակից։ Յերբ անհրաժեշտ քանակությամբ 2$^1/_2$ տարեկանից բարձր խոյեր կան տնտեսության մեջ, այդ ժամանակ 1$^1/_2$ տարեկան մատղաշ խոյերի բեռնվածությունը պակասեցվում է, սակայն վոչ մի դեպքում մատղաշ խոյերին չպիտի ազատել զուգավորումից, վորովհետև պիտի ստուգել նրանց սերնդի վորակը, վորպեսզի հաջորդ տարում հնարավոր լինի լավագույն խոյերին հնարավորին չափով ավելի ոգտագործել։

Խոյերի խոտանումն ու ստուգումը

Վոչխարաբուծական այն ֆերմաները, վորոնք անց են կացնում տեղական վոչխարների մետիզացիա՝ Մերինոս, Կարակուլ և այլ կուլտուրական ցեղի խոյերով, անհրաժեշտ է հենց գարնանից տեղական կոպտաբուրդ խոյերին անջատել ֆերմայի հոտից։ Վոչ մի դեպքում չթույլատրել մայրերին և տեղական խոյերին մեկ տեղ պահել։

Խոյերի խոտանում կատարելիս ավելի պահանջկոտ պետք է լինել, քան մայրերի նկատմամբ։

Խոտանման պիտի յենթարկել.

ա) այն խոյերին, վորոնք նախորդ զուգավորման կամպանիայի ընթացքում ճանաչված են վորպես իմպոտենտ (սեռականապես թույլ), սերունդ չտվողներ կամ թույլ սերունդ ունեցողներ.

բ) սեռական գործարանների դեֆեկտ և գրիժա ունեցողներին, սեռական գործարանների անբուժելի բորբոքում ունեցողներին և անհուսալի հիվանդներին.

գ) ֆիզիկապես չզարգացածներին, արտաքին վատ հատկանիշներ և այլ արատ ունեցողներին, հատկություններ, վորոնք անցնում են ժառանգաբար։

դ) ծերացած, թույլ և անառատ խոյերին։

Խոտանումից հետո, արհեստական սերմանման համար նշանակված բոլոր խոյերի սերմաբջիջները քննության պիտի յենթարկել, իմանալու համար սերմնորդի ակտիվությունը։ Այդ աշխատանքը կատարում է անասնաբուժը կամ արհեստական սերմանում անցկացնող հրահանգիչը։ Այն խոյերին, վորոնց սերմնորդը կճանաչվի անպետք, պիտի յենթարկել խոտանման, յեղջյուրների վրա խաչաձև նշան անելով (խարանել)։

Կոմպլեկտավորում

Ֆերման խոյերի պակասը ձեռք է բերում խորհտնտեսություններից կամ այլ կազմակերպություններից։ Գնված բոլոր խոյերը պիտի տեղափոխել ֆերմա վոչ ուշ, քան զուգավորման կամպանիան սկսելուց 2 ամիս առաջ և յեղած խոյերի հետ նախապատրաստել զուգավորման։

Զուգավորման համար խոյերի նախապատրաստումը

Զուգավորման համար խոյերին նախապատրաստելու ժամանակ հատուկ ուշադրություն դարձնել.

1. ավարտելուն՝ խոյերի, մանավանդ Մերինոս և կիսակոպտաբուրդ խոյերի վերջնական բուժումը քոսից.

2. խոյերին միջակ գիրության հասցնելուն։

Ինչպես խոյերի, նույնպես և մայրական հոտերում բոլոր տեսակի բուժումներն ու նախազգուշական միջոցառումները պիտի ավարտել՝ հակաքոսային լողացումները և ծաղկի դեմ սրսկումները 1½ ամիս, իսկ թոքա-ստամոքսային ճիճուների մաքրելը՝ 1 ամիս զուգավորումից առաջ։

Զուգավորման համար խոյերի նախապատրաստման հիմնական աշխատանքն ուղղված պիտի լինի նրանց արոտային խնամքի բարելավման վրա, հանձնելով այդ խնամքը հարվածային, լավագույն հովիվներին։

Զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման ամբողջ ժամանակաշրջանում խոյերին պիտի արածեցնել մայրական հոտերից հեռու գտնվող լավագույն արոտներում, միաժամանակ նրանց կերակրելով խտացրած կերերով։

Խտացրած կերերով լրացուցիչ կերակրելը պիտի սկսել՝ խոյերի միջակ գիրության դեպքում՝ 1 ամիս, իսկ նիհար լինելու ժամանակ՝ 1½—2 ամիս՝ զուգավորումն սկսելուց առաջ։ Վարսակ կամ գարի պետք է տալ, սկսած 0,2 կիլոգրամից, 8—10 որվա ընթացքում հասցնելով 0,4—0,6 կիլոգրամի։ Նույն կերաբաժինն էլ շարունակել տալ մինչև զուգավորման կամպանիայի վերջը։

Անհրաժեշտ է խտացրած կերը տալ որական յերկու անգամ հավասար չափով։

Վատ արոտների դեպքում անհրաժեշտ է խոյերին կերակրել նաև լրացուցիչ խոտով։ Ինչպես սակավ կերակրելը, նույնպես և չափազանց ուժեղ կերակրելը, վատ է անդրադառնում խոյերի աշխատունակության վրա, վորովհետև ինչպես նիհարած, նույնպես և շատ ճարպակալած խոյերն անկարող են կանոնավոր աշխատել և ծածկել սահմանված քանակությամբ մայրեր, վորի հետևանքով մայրերի վորոշ մասը մնում է սաերջ և բարձրացնում սաերջության տոկոսը։

7. ՇԵՆՔԵՐԻ ՅԵՎ ԻՆՎԵՆՏԱՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ

Մայրական բոլոր հոտերը, զուգավորման որացույցային պլանի համաձայն, ամրացվում են համապատասխան վոչխարանոցների և աղալների, վորտեղ և պատրաստում են ձեռնաքաշ զուգավորում անցկացնելու բոլոր պարագաները՝ կերամաններ, ջրամաններ, պատգարակներ, լապտերներ, համարակալելու ունելի և անհրաժեշտ քանակությամբ ականջի համարներ։

Վոչխարանոցը կամ աղալը, վորտեղ անց է կացվում

ձեռնաքաշ զուգավորումը, տախտակներով կտրել մի քանի բաժինների։

Փորձախոյերի համար պիտի պատրաստել յերկուական դոզնոց։

Զուգավորում անցկացվող բոլոր շենքերը պիտի մաքրել և ախտահանել։

Նպատակ ունենալով վոչխարանոցների շրջակայքում յեղած արոտները պահպանել ձմռան և ծնի կամպանիայի համար, անհրաժեշտ է լավ յեղանակներին վոչխարների զուգավորումն անցկացնել ոգտագործվող հերթական արոտամասում, վորտեղ հարկավոր է անհրաժեշտ հարմարություններ ստեղծել՝ բեղմնավորումը հաջող անցկացնելու համար։

8. ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻ ԱՆՑԿԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ԽՈՅԵՐԻ ԽՆԱՄՔԸ ԶՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Մսուրային խնամքի ժամանակ խոյերը պահվում են փոքրիկ խմբերով՝ 5—10 գլուխ յուրաքանչյուրում, իսկ արոտային խնամքի ժամանակ՝ մեծ խմբերով։ Զուգավորման ժամանակամիջոցին չի կարելի խոյերին մայրական հոտերի շրջակայքում արածեցնել, վորովհետև դրանից խոյերը նիհարում են։ Աղալներում, վորտեղ անց է կացվում զուգավորումը, խոյերին պետք է պահել այնպիսի ցանկապատած բաժանմունքներում, վորոնց պատերը լինեն բավական բարձր և ամուր, վորպեսզի խոյերը չկարողանան ցատկել, վորից նրանք հաճախ ջարդվածքներ են ստանում։ Զուգավորման ամբողջ ժամանակաշրջանում փորձախոյերի նկատմամբ պիտի սահմանել նույն խնամքը, ինչ վոր խոյերինն է, սակայն փորձախոյերը մյուս խոյերից պիտի առանձին պահել։

Խոյերին զուգավորման կամպանիայի նախապատրաստման և անցկացման ամբողջ ժամանակաշրջանում պետք է արածեցնել լավագույն արոտներում, տալով միաժամանակ նաև լրացուցիչ խտացրած կեր (գարի կամ վարսակ), մեկ գլխին որական 0,4–0,6 կիլոգրամ։ Զուգավորման վերջին շրջանում, յերբ խոյերի բեռնվածության նորման 1 մայրից չի անցնում, խտացրած կերի քանակը պիտի պակասեցնել 25%։

Յերբ խոյերն այլևս արոտ չեն գնում, անհրաժեշտ է նրանց ամեն որ դուրս բերել մաքուր ոդի մեջ, ամեն անգամ $1^1/_2$ ժամ տևողությամբ, առանց վորի խոյերը կորցնում են իրենց աշխուժությունը և վատ են աշխատում։ Յերբ խոյերն ոգտագործվում են արհեստական սերմանման և ձեռնաքաշ զուգավորման համար, առավոտները, նախ քան զուգավորումը, խոյերին վոչինչ չպետք է կերցնել և չջրել։ Զուգավորումից մեկ ժամ հետո խոյերին նախ պետք է ջրել և ապա տալ խտացրած կերն ու թողնել արոտ։

Արոտ դուրս գալու դեպքում խոյերին պետք է տալ լավորակ խոտ՝ առվույտ, յերեքնուկ և այլն։ Զուգավորման կամպանիան վերջանալուց հետո խտացրած կերի նորման աստիճանաբար պիտի պակասեցնել և 10—12 որվա ընթացքում հասցնել կերակրման սովորական նորմաներին։

Անհրաժեշտ է յերկար բուրդ ունեցող խոյերի սեռական գործարանների շուրջը յեղած բուրդը ժամանակին խուզել, վորպեսզի զուգավորման ժամանակ չվնասի խոյի և մաքուր սեռական որգանները։

Զուգավորման կամպանիան անցկացնելու տեխնիկան

Վոչխարների զուգավորումը կարող է կատարվել բնական ճանապարհով և արհեստական սերմանման միջոցով։

Բնական զուգավորումը լինում է յերեք ձևի։

1. Զուգավորման խառը ձև

Այս ձևի ժամանակ խոյերին և մայրերին զուգավորման ամբողջ ժամանակաշրջանում խառնում են իրար, վորի ժամանակ զուգավորումը կատարվում է առանց ընտրության, և խոյերը պատահականորեն ու անկանոն կերպով ծածկում են մաքիներին և ուժասպառ լինում, վորի հետևանքով մայրերի 15—20%-ն սերջ է մնում, քանի վոր մեկ խոյը կարող է միևնույն մաքուն մի քանի անգամ ծածկել, իսկ մի ուրիշ մաքու չծածկել և վոչ մի անգամ։

Զուգավորման այս ձևի ժամանակ ընտրության մասին, իհարկե, խոսք լինել չի կարող, վոր ամենագլխավորն է, մինչդեռ այս ձևի զուգավորման ժամանակ մեր ցանկացած խոյը չի ծածկի այն մաքիներին, վորոնց մենք ենք ցանկանում, վոր ծածկի, և կծածկի բոլորովին այլ մաքիների, վորոնց մենք նպատակ չենք ունեցել ծածկել այդ խոյով։ Այսպիսով վոչ միայն անհնար է դառնում ընտրությունը, այլև անկարող ենք վորոշել սերնդի ծագումը։

Զուգավորման այս ձևը գործադրվում է վոչ կուլտուրական տնտեսություններում։ ՎԱՖ-ում այդ յեղանակի գործադրումն անթույլատրելի է։

2. Դասային զուգավորում

Զուգավորման այս յեղանակը հնարավորություն է տալիս ընտրության միջոցով վոչխարները վորակապես լավացնել։ Այս ձևի զուգավորման դեպքում բոլոր խոյերը և մայրերը բաժանում են 3—4 դասի կամ խմբի, նրանց ունեցած տնտեսական ոգտակար հատկանիշների համաձայն։ Վորքան այդ հատկանիշները միատարր լինեն, այնքան ել մեծ և անտաունների վորակն ավելի կարճ ժամանակամիջոցում լավացնելու յերաշխիքը։

Զուգավորման այս ձևի ժամանակ բոլոր մայրերը նախապես ընտրելով և բաժանելով 3—4 դասի՝ զուգավորման ամբողջ ժամանակաշրջանում խառնում են համապատասխան դասի խոյերի հետ։ Մայրերի յուրաքանչյուր խումբն են թողնվում նրանց համար նշանակված խոյեր, վորի ժամանակ 1-ին դասի խոյերը զուգավորում են 1-ին դասի մայրերին։

Ո ր ի ն ա կ

Վոչխարի հոտը բաժանված է 3 դասի։ 1-ին դասի խոյերին 1-ին դասի մայրերի հետ թողնելուց հետո, յերբ խոյերն ավելանում են, այդ դեպքում 1-ին դասի մնացած խոյերին թողնում են մայրերի 2-րդ դասի հետ և այլն։

Զուգավորման այս յեղանակը մայրական հոտը մանրացնում է մի քանի մասերի և լրացուցիչ բանվորական ձեռքեր է պահանջում։

Այս ձևը կարող է կիրառվել վոչխարաբուծական այն ֆերմաներում, վորոնք իրենց կոպտաբուրդ վոչխարները բուծում են «ինքն իր մեջ», և վորոնք բավականաչափ լավագույն խոյեր ունեն։

Դասային յեղանակի ժամանակ բոլոր խոյերը բաժանվում են 2 մասի և այն ժամանակ, յերբ նրանց մի մասն աշխատում է, մյուս մասը հանգստանում է։

Խոյերի այդ հերթափոխությունը պահպանվում է մինչև զուգավորման վերջը։

3. Զուգավորման ձեռնամուտ ձևը

Ձեռնաքաշ զուգավորման ձևը պիտի կիրառել.

ա) վոչխարաբուծական տոհմային ֆերմաներում, վորովհետև անհրաժեշտ է իմանալ սերնդի ճիշտ ծագումը։ Համաձայն ԽՍՀՄ ՀԺԿ կոլեգիայի 1933 թ. 19/VI վորոշման, տոհմային ՎԱՖ-ում արգելվում է զուգավորման խառը և դասային ձևերի կիրառումը։

40078-63
ՊԵՏԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос Библиотека
ՀՍՍՀ-ի ԳԱ
ՍՍՍՀ ԳԱ Մ. Մ. Մեսրոպի անվ.
Գրադարան
Им. А. Мясникяна

Կոպտաբուրդ վոչխարները մերինոներով և կարակուլներով մեխանացնելու ժամանակ թե խառը ձևի և թե դասային զուգավորման ժամանակ հաճախ առանց մարդու ոգնության չեն կարողանում ծածկել մեծադմակ մաքիներին, վորի պատճառով մաքիներն սառերջ են մնում.

գ) բոլոր այն դեպքերում, յերբ անհրաժեշտ է մաքսիմալ չափով ոգտագործել բարձրորակ արտադրողներին և հնարավորություն չկա արհեստական սերմանում կիրառել։

Ձեռնաքաշ զուգավորում կատարելու ժամանակ անհրաժեշտ է պահպանել հետևյալ պայմանները.

ա) զուգավորման ամբողջ ժամանակաշրջանում մայրական հոտերն արածեցնել և խնամել խոյերից առանձին.

բ) նախքան կերակրելը և արոտի տանելը, ամեն որ վաղ առավոտյան պիտի կատարել զոչի յեկող մայրերի ընտրություն։ Դրա համար վոչխարների հոտերը պիտի բաժանել մասերի, յուրաքանչյուր մասը վոչ ավելի քան 250 գլուխ, և այդ մասերից ամեն մեկի մեջ թողնել համապատասխան թվով փորձախոյեր։ Փորձախոյերի առաջին վոտքերի հետևից զոգնոց են կապում, այնպես, վոր զոգնոցը կախվի խոյի սեռական անդամի առջևից, վորով խոյը զրկվի մաքուն զուգավորելու հնարավորությունից։ Զոգնոցը սովորաբար լինում է չթից 30×40 սմ չափով։ Զոգնոցի չորս անկյունից թելեր են ամրացնում և կապում խոյի մեջքին։ Յուրաքանչյուր փորձախոյի համար պիտի պատրաստել յերկուական զոգնոց, վորպեսզի հնարավորություն լինի ժամանակին լվանալ և մաքուր պահել.

գ) զոչի յեկող բոլոր մաքիներին պիտի առանձնացնել վոչխարանոցի կամ աղալի հատուկ բաժանմունքում։ Անհրաժեշտ է ամեն անգամ փորձախոյերի միջոցով հայտաբերել բոլոր զոչի յեկող մաքիներին՝ թույլ չտալով վոր հոտում նրանք առանց զուգավորման մնան.

դ) նախքան զուգավորման թողնելը, զոչի յեկող բոլոր մաքիներին պիտի յենթարկել ստուգման, պարզելու համար նրանց սեռական գործարանների վիճակը.

ե) վոչխարանոցը կամ աղալը, վորտեղ անց է կացվում ձեռնաքաշ զուգավորումը, պիտի բաժանել բաժանմունքների, հետևյալ ձևով.

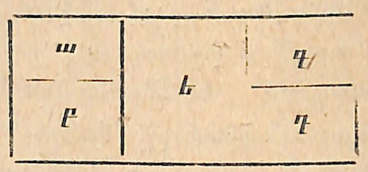

«ա» բաժանմունքը նշանակված է զուգավորման սպասող մայրերի համար, «բ»՝ արդեն զուգավորված մայրերի, «ե»՝ կատարվում է ձեռնաքաշ զուգավորում, «գ»՝ տեղավորում են զուգավորման սպասող խոյերը, «դ» բաժանմունքում տեղավորում են մայրերին զուգավորած խոյերը.

զ) նախքան զուգավորումը, վոչխարաբուծական տոհմային ֆերմաների բոլոր մայրերը և խոյերը պիտի համարակալել ականջի համարաներով (ականջի գնտերով)։

է) ձեռնաքաշ զուգավորման ժամանակ պիտի հետևել և իմանալ, թե խոյը ցատկելիս իրոք զուգավորեց, թե վոչ։

Զուգավորման ակտի մոմենտին յեթե տեղի յե ունենում խոյի բնորոշ ցնցում, նշանակում է զուգավորման ակտն արդեն կատարված է։ Միևնույն որը մաքուն յերկու անգամ զուգավորելն արգելվում է։

Բոլոր զոչի յեկող մայրերին պիտի զուգավորել նույն որը։

ը) զուգավորված մայրերի բրդի վրա ներկով նշան անել (ներկը լուծելով նաֆթի մեջ), կամ մեկ փունջ բուրդը խուզել։ 10—12 որ անց, յեթե մաքին կրկին զոչի

յե գալիս, պիտի զուգավորել և բրդի վրա յերկրորդ նշանն անել, ըստ վորում այդպիսի մայրերը, չնայած վոր զուգավորված են յեղել, բայց չեն բեղմնավորվել։ Յերկրորդ անգամ զոչի յեկող մաքիներին նույնպես պիտի հայտաբերել փորձախոյերով, դրա համար, զուգավորումից 10—12 որ անց, զուգավորված մայրերի հոտի մեջ թողնում են փորձախոյեր և զոչի յեկող բոլոր մայրերին զուգավորում են նույն յեղանակով։

Խոյերի սերմնորդի բեղմնավորման կարողությունն ստուգելու համար, անհրաժեշտ է իմանալ, թե մաքին առաջին զուգավորման ժամանակ վոր խոյից և զուգավորված յեղել։ Յեթե պարզվի, վոր խոյերից կան այնպիսիները, վորոնցից յերկրորդ անգամ զոչի յեկող մաքիներ շատ կան, անհրաժեշտ է այդ խոյերին խոտանել՝ փոխարինելով պահեստի խոյերով.

Թ) զուգավորված մայրերին պահել առանձին խմբերով։ Զուգավորված մայրերին վոչ մի դեպքում մինչև մյուս որը չխառնել հոտին, վորպեսզի կրկին անգամ զուգավորվածներին փորձախոյերը չընտրեն, այլ անհրաժեշտ է զուգավորվածներին ամբողջ ժամանակամիջոցում պահել առանձին խմբերով։

Ժ) $2^1/_2$—6 տարեկան հասակավոր խոյին զուգավորման համար որական կարելի յե տալ 2 մայր վոչխար, վորից մեկն առավոտյան և մյուսը՝ արոտից վերադառնալիս։ $1^1/_2$ տարեկան խոյերին որական տալ 1 մաքի և զուգավորել առավոտյան։

Թույլ խոյերին զուգավորման թողնել 2 որը մեկ անգամ։ Յեթե զոչի յեկող մայրերը թվով քիչ են, այդ դեպքում լավագույն խոյերին պիտի աշխատեցնել առաջին հերթին։ Յեթե խոյն առաջին անգամ թույլ չի տալիս ձեռնաքաշ յեղանակով զուգավորում կատարել, այդ դեպքում նրան ու մաքուն պիտի տանել վոչխարանոցի կամ

աղալի բաժանմունքներից մեկը, վորպեսզի ազատորեն ծածկի։ Յերկրորդ որը կրկին թողնում են ձեռնաքաշ, մինչև վոր խոյն ընտելանա ձեռնաքաշ յեղանակին.

Ժա) զուգավորման կամպանիայի վերջում, յերբ մայրերի մեծամասնությունը բեղմնավորված կլինի և չնչին թվով մայրեր մնացած կլինեն, անհրաժեշտ է հոտի մեջ թողնել, մինչև զուգավորման ժամկետի վերջը, մեկ կամ յերկու լավագույն ու յեռանդուն խոյ, վորպեսզի ազատ ձևով զուգավորեն այն մայրերին, վորոնք չնայած վոր զուգավորված են յեղել, բայց չեն բեղմնավորվել, և այդպիսով նվազագույն չափերի հասցնել ստերջ մնացող մայրերի թիվը։

Ձեռնաքաշ յեղանակի դեպքում, զուգավորման ամբողջ ժամանակաշրջանում, 500 գլուխ մայրական հոտին սպասարկող հովվական բրիգադին պիտի տալ լրացուցիչ 1—2 մարդ, վորոնք մյուս հովիվների հետ միասին կկնամեն վոչխարներին և կկատարեն ձեռնաքաշ զուգավորումը.

Ժբ) մերինոս խոյերով մեխանացում կատարելու ժամանակ պիտի ընտրել այնպիսի մաքիներ, վորոնց բուրդը շոշափելիս նուրբ ե, փայլուն, խիտ և յերկար, չունի շատ մեռած մազեր և փորի մասը համեմատաբար ավելի յե բրդակալած։ Մերինոսներով մեխանացում կատարելու ժամանակ պիտի ընտրել սպիտակ և բաց-մոխրագույն մաքիներ, իսկ կարակուլ խոյերի համար՝ սև և կարմիր գույնի մաքիներ։

9. ՀԱՇՎԱՌՈՒՄ

Զուգավորման կամպանիայի նորմալ ընթացքի դեպքում, զուգավորման առաջին 15-որյակում պիտի զուգավորված լինի ամբողջ մայրերի 75%-ը։ Յեթե այդ ժամանակամիջոցում չի զուգավորվել մայրերի 50%-ը, նշանակում է աշխատանքները շատ թույլ են ընթանում և անհրաժեշտ

է լուրջ միջոցներ ձեռք առնել, վերացնելու այն արգելք-ները, վորոնք խանգարում են զուգավորումը ժամանակին ավարտելը։ Յուրաքանչյուր հոտում բրիգադիրը պիտի ձեռնարկի զուգավորման հետևյալ հաշվառումները։

Ամիս և ամսաթիվ	Խոյ № ____		Խոյ № ____		Խոյ № ____		Ընդամենը զուգավորված են մայրեր		
	I Անգամ զուգավորված մայրերի թիվը	Կրկնակի զուգավորված մայրերի թիվը	I Անգամ զուգավորված մայրերի թիվը	Կրկնակի զուգավորված մայրերի թիվը	I Անգամ զուգավորված մայրերի թիվը	Կրկնակի զուգավորված մայրերի թիվը	I Անգամ	II Անգամ	Ընդամենը

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀԱՍԽ-Հам ССР
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
им. А. Мясникяна

А. 1936 г.
Акт № 40
Вкладн. Л.

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0301139

ԳԻՆԸ 25 ԿՊԿ.

21.332
2-542

Народный Комиссариат Земледелия ССРА

СЛУЧНАЯ КАМПАНИЯ ОВЕЦ

Армсельхозгиз — 1935 — Эривань